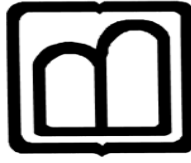

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی و
خدمات بهداشتی درمانی استان اردبیل

پایان نامه جهت اخذ درجه‌ی دکترای حرفه‌ای دندانپزشکی

عنوان:

بررسی علائم بالینی مرتبط با دهان و دندان در بیماران سلیاک

اساتید راهنما:

دکتر مهدی رهبر

دکتر ندا محمدپور

اساتید مشاور:

دکتر فرهاد پورفرضی

دکتر عباس یزدان‌بد

نگارش:

مرتضی جعفری

چکیده

بررسی علائم بالینی مرتبط با دهان و دندان در بیماران سلیاک

مقدمه: بیماری سلیاک یک اختلال ایمنی سیستمیک است که با گلوتن موجود در رژیم غذایی در افرادی که از نظر ژنتیکی مستعد هستند، ایجاد می‌گردد. خصوصیات بالینی سلیاک گوناگون هستند و ماهیت سیستمیک آن را منعکس می‌کند. اکثر علائم و تظاهرات این بیماری با یک رژیم فاقد گلوتن (Gluten Free Diet) (GFD) تا حدودی قابل کنترل است. تظاهرات دهانی و دندانی سلیاک عبارتست از: نقایص مینایی، تأخیر در رویش، زخم‌های شبه‌آفتی. این مطالعه، به‌منظور بررسی علائم بالینی مرتبط با دهان و دندان در بیماران سلیاک انجام گردید.

مواد و روش‌ها: از ۳۲۳ بیمار سلیاک بر اساس فرمول تعیین حجم نمونه در مطالعات مورد شاهدهی و با احتمال

ریزش ۳۰ درصدی، ۱۷۵ نفر به‌صورت تصادفی وارد مطالعه شدند که از این بین ۱۷۳ نفر واجد شرایط بودند و در مطالعه شرکت کردند. گروه شاهد نیز به تعداد ۱۷۳ نفر از افرادی که بیماری سلیاک نداشتند، انتخاب شدند که با گروه مورد از نظر سن و جنس همسان‌سازی شده‌اند. برای این بیماران چک‌لیست از پیش طراحی شده جهت ارزیابی بیماری و تظاهرات دهانی (آفت، نقایص مینایی، کاندیدیازیس دهانی، انگولار چیلایتیس، زبان جغرافیایی، زبان بارداری) و نیز اطلاعات دموگرافیک (سن و جنس) و سابقه‌ی بیماری افراد پر شد و در انتها اطلاعات بر اساس روش‌های آنالیز آماری مورد بررسی قرار گرفت ($P < 0.05$)

یافته‌ها: طبق این مطالعه توزیع dmft و DMFT در بیماران نرمال بوده و بر اساس آزمون T Test هیچ اختلاف

آماري معنی‌داری بین دو گروه وجود نداشت. مطابق آزمون Chi-square که جهت بررسی ارتباط بین فراوانی انواع ضایعات دهانی و بازه‌ی زمانی شروع درمان بیماران استفاده شد، هیچ رابطه معنی‌داری دیده نشد. بر اساس آزمون Chi-square فراوانی ضایعات دهانی در گروه بیماران در هر شش بازه‌ی سنی و هر دو جنس به طور معنی‌داری بیشتر از گروه شاهد بود ($P\text{-value} < 0.001$).

نتیجه‌گیری: طبق نتایج، ضایعات دهانی در بیماران سلیاک بدون توجه به این که در چه محدوده‌ی سنی قرار

دارند، بیشتر بروز می‌کند.

کلیدواژه‌ها: بیماری سلیاک، گلوتن، مینای دندان، DMFT/dmft و تظاهرات دهانی و دندانی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
------	-------

فصل اول: معرفی پژوهش

۱-۱	مقدمه، بیان مسأله و ضرورت اجرای پژوهش	۱
۱-۲	اهداف پژوهش	۳
۱-۲-۱	هدف کلی طرح	۳
۲-۲-۱	اهداف اختصاصی	۳
۳-۲-۱	هدف کاربردی	۴
۴-۱	تعریف واژه‌ها	۵

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱-۲	مقدمه	۱
۲-۲	مبانی نظری پژوهش	۱
۱-۲-۲	بیماری سلیاک	۱
۲-۲-۲	ضایعات مخاطی دهانی	۴
۲-۲-۳	انواع ضایعات دهانی	۵
۱-۳-۲-۲	ضایعات سفید و قرمز مخاط دهان	۵
۱-۱-۳-۲-۲	کاندیدیازیس دهانی	۵
۲-۱-۳-۲-۲	ضایعات پیش‌بدخیم (لکوپلاکیا و اریتروپلاکیای دهانی)	۸

- ۱۰.....۳-۱-۳-۲-۲ سایر ضایعات سفید و قرمز مخاط
- ۱۲.....۲-۳-۲-۲ ضایعات اولسراتیو و وزیکولوبولوز
- ۱۲..... الف - استوماتیت آفتی راجعه (RAS)
- ۱۵..... (ب) زخم‌های تروماتیکی (Traumatic Ulcerative)
- ۱۵..... (ج) ژنژیو استوماتیت هرپسی (HSV)
- ۱۷.....۲-۲-۳-۳ ضایعات پیگمانته
- ۱۷.....۲-۲-۳-۳-۱ ضایعات پیگمانته با منشأ اندوژن
- ۱۸.....۲-۲-۳-۳-۲ ضایعات پیگمانته با منشأ اگزوژن
- ۱۹.....۲-۲-۳-۴ ضایعات اگزوفیتیک
- ۲۰.....۲-۲-۳-۵ سایر ضایعات
- ۲۰..... زبان مودار (Hairy Tongue)
- ۲۱.....۲-۲-۴ نقایص مینایی (Enamel Defect)
- ۲۲.....۲-۲-۵ DMFT/dmft
- ۲۳.....۲-۳-۲-۳ مروری بر پیشینه پژوهش
- ۲۳.....۲-۳-۱ مروری بر پیشینه پژوهش در ایران
- ۲۴.....۲-۳-۲ مروری بر پیشینه پژوهش در خارج
- ۲۷.....۳-۳-۲ جمع‌بندی پیشینه‌های پژوهش

فصل سوم: مواد و روش‌ها

- ۲۹.....۳-۱ نوع مطالعه و روش پژوهش
- ۲۹.....۳-۲ جامعه‌ی آماری پژوهش
- ۲۹.....۳-۳ معیارهای ورود و خروج به مطالعه

۳-۴. حجم نمونه و روش نمونه‌گیری	۳۰
۳-۵. ابزار و روش گردآوری داده‌ها	۳۰
۳-۶. زمان و مکان انجام پژوهش	۳۱
۳-۷. متغیرهای پژوهش	۳۱
۳-۸. جدول متغیرها	۳۲
۳-۹. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها	۳۳
۳-۱۰. ملاحظات اخلاقی	۳۳

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۴-۱. مقدمه	۳۵
۴-۲. یافته‌های توصیفی	۳۵
۴-۲-۱. اطلاعات دموگرافیک	۳۵
۴-۲-۳. یافته‌های تحلیلی	۳۷
۴-۳-۱. ارتباط dmft با بیماری سلیاک	۳۷
۴-۳-۲. ارتباط DMFT با بیماری سلیاک	۳۸
۴-۳-۳. فراوانی ضایعات دهانی در گروه مورد و شاهد	۴۰
۴-۳-۴. ارتباط ضایعات دهانی با مدت شروع درمان بیماری سلیاک	۴۱
۴-۳-۵. فراوانی ضایعات دهانی در گروه مورد و شاهد بر اساس سن	۴۲
۴-۳-۶. فراوانی ضایعات دهانی در گروه مورد و شاهد بر اساس جنس	۴۳

فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

۵-۱. بحث	۴۶
----------	----

۵-۲. نتیجه گیری ۵۰

۵-۳. محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش ۵۰

۵-۳-۱. محدودیت‌ها ۵۰

۵-۳-۲. پیشنهادها ۵۰

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
نمودار ۱-۴: نمودار ستونی فراوانی افراد شرکت‌کننده در مطالعه، در دو گروه تحت بررسی برحسب جنسیت	۳۶
نمودار ۲-۴: نمودار ستونی میانگین متغیر dmft در دو گروه تحت بررسی	۳۸
نمودار ۳-۴: نمودار ستونی میانگین متغیر DMFT در گروه‌ها و بازه‌های سنی تحت بررسی	۳۹

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۴: توزیع فراوانی افراد شرکت‌کننده در مطالعه، در دو گروه تحت بررسی بر حسب جنسیت.....	۳۵
جدول ۲-۴: توزیع فراوانی بیماران شرکت‌کننده در مطالعه، بر حسب گروه‌های تحت بررسی و بازه سنی بیماران.....	۳۶
جدول ۳-۴: توزیع فراوانی بیماران شرکت‌کننده در مطالعه بر حسب بازه‌ی زمانی مدت شروع درمان... ۳۷	۳۷
جدول ۴-۴: میانگین و انحراف معیار استاندارد متغیر dmft و نتیجه آزمون Independent Samples T Test در گروه‌های تحت بررسی.....	۳۷
جدول ۵-۴: میانگین و انحراف معیار استاندارد متغیر DMFT و نتایج آزمون Independent Samples T Test در گروه‌ها و بازه‌های سنی تحت بررسی.....	۳۹
جدول ۶-۴: توزیع فراوانی ضایعات دهانی افراد شرکت‌کننده در مطالعه.....	۴۰
جدول ۷-۴: توزیع فراوانی ضایعات دهانی بیماران شرکت‌کننده در مطالعه بر حسب بازه‌ی زمانی شروع درمان.....	۴۱
جدول ۸-۴: توزیع فراوانی ضایعات دهانی بیماران شرکت‌کننده در مطالعه، بر حسب گروه‌های سنی و گروه‌های تحت بررسی.....	۴۲
جدول ۹-۴: فراوانی ضایعات دهانی بیماران شرکت‌کننده در مطالعه بر حسب جنسیت و گروه‌های تحت بررسی.....	۴۳

واژه‌های abbreviate

CD= celiac disease

GFD= gluten free diet

RAS= Recurrent aphthous stomatitis

DMFT/dmft= decayed, missed, filled teeth

HSV= herpes simplex virus

DED= developmental enamel defect

MIH= molar, incisor Hypomineralization